

CO-EXISTENCE OF THE PUBLIC SECURITY STRUCTURES AND PRIVATE SECURITY MARKET IN THE REPUBLIC OF CROATIA

KOMPLEMENTARNOST JAVNIH I PRIVATNIH SIGURNOSNIH STRUKTURA NA TRŽIŠTU SIGURNOSTI REPUBLIKE HRVATSKE

SOLOMUN, Davor

Abstract: *This paper analyses public and private safety structures in the area of policing and public safety within the Republic of Croatia and, inter-alia, undertakes a comparative analysis with EU member states. Modern public and social safety provision is increasingly shifting away from what could be viewed as a state monopoly, the privatisation of public safety provision has seen some functions being taken over by private security institutions. Consequently, the regulatory framework that underpins the commissioning, provision and accountability of these practices is examined within the context of the EU Acquis. In particular, the forms and levels of representation of private security structures in certain sectors are explored and the compatibility of the private sector initiatives within the policing and public sectors are discussed.*

Key words: *private security market, public and private safety structures*

Sažetak: *Radom se analiziraju odnosi javnih i privatnih sigurnosnih struktura na tržištu unutarnje sigurnosti Republike Hrvatske, usporedno s onim na razini Europske unije. Budući da suvremena javna i društvena sigurnost sve više prestaje biti monopol države i brojne javne sigurnosne potrebe na tržištu sigurnosti preuzimaju privatne sigurnosne institucije, analizira se regulatorni okvir uređenosti sustava i djelokruga privatnih sigurnosnih struktura. Posebice se propituju oblici i razine zastupljenosti privatnih sigurnosnih struktura u pojedinim gospodarskim sektorima i djelatnostima, kao i podudarnost njihovog djelokruga s javnim sigurnosnim strukturama.*

Ključne riječi: *tržište sigurnosti, javne i privatne sigurnosne strukture*

Author's data: Davor Solomun, Visoka policijska škola Zagreb, Av. G. Šuška 1, Zagreb, dsolomun@fkz.hr

1. Uvod

Sigurnost, u vremenu brojnih individualnih i osobnih izazova pojedinaca, poslovnih subjekata, interesnih skupina, organizacija, država i međunarodnih integracija, nameće se kao *conditio sine qua non*. Bila subjektivna kao individualni osjećaj i percepcija pojedinca ili objektivna kao ukupnost određenih pokazatelja - indikatora, sigurnost je potreba, imperativ i težnja svakog organizma i pretpostavka svakog razvoja. Neovisno o subjektu, sigurnost je odraz unutarnjeg stanja ali je najčešće rezultat i reakcija na djelovanja i pojave u okruženju, na aktivnosti koje znače nesigurnost, rizik, prijetnju ili ugrozu. Brojni su i mogu značajno biti različiti entiteti, kao subjekti sigurnosti. Poseban entitet je pojedinac i njegova individualna sigurnost, njegova percepcija i osjećaj sigurnosti. Za razliku od osobne, individualne sigurnosti, sigurnost društva i države – nacionalna sigurnost ili sigurnost tvrtke i poduzeća ne može počivati na osjećaju ili na percepciji. Sigurnost ovih razina traži objektivizirane pokazatelje ili indikatore, sigurnost ovih entiteta traži mjerljivost i pokazatelje različite od onih subjektivnih i percipiranih.

Suvremenu sigurnost već duže obilježavaju dva procesa, potreba redefiniranja sigurnosti iz perspektive države, koja gubi monopol upotrebe sile i primarnu odgovornost za zaštitu svojih građana, odnosno, premještanje središta moći i odlučivanja iz koncepta državnosti prema liberalnom tržištu i korporativnom upravljanju [5]. To razumijeva da države kao institucije i monopolisti sigurnosti, otvaraju prostor, stvarajući legitimaciju i drugim subjektima kao pružateljima sigurnosnih usluga. Radi li se ovdje o stvarnoj dekonstrukciji državnog monopola sile i znači li privatizacija javne sigurnosti izostanak državne kompetencije na planu unutarnje sigurnosti [6]. Formira li se na taj način tržište sigurnosti, odnosno poprima li sigurnost obilježja robe kojom se trguje, logična su pitanja. Respektirajući višedimenzionalnost sigurnosti, pitamo se je su li sve dimenzije sigurnosti podobne za transformaciju od države ka slobodnom tržištu i privatiziranju. Koju sigurnost, pod kojim uvjetima i za koju cijenu će država prepustiti i ponuditi tržištu. Posebno je pitanje tko će i kako za sigurnost odgovarati. I na kraju, ali ne manje važno, pitamo se jesu li privatne sigurnosne kompanije, angažirane prema konceptu američkog vojno – obrambenog - sigurnosnog djelovanja i međunarodnih aspekata ostvarivanja nacionalne sigurnosti, bile zametak privatizacije i na planu unutarnje sigurnosti. Analiza i istraživanje u ovom radu smješta se u unutarnji sigurnosni kontekst i naglašava proučavanje udjela i ravnoteže privatne sigurnosti i zaštite u odnosu na javnu – državnu, na tržištu Republike Hrvatske i Europske unije. U analizi se koriste izvorni podaci tijela nadležnih za djelokrug i praćenje u sustavu privatne sigurnosti ali i rezultati određenih, ranije provedenih, istraživanja u Hrvatskoj i EU. Prilagođeno tematski, iako razlika među terminima postoji (pr. engl. *security* vs. *safety*) ne ulazi se u dileme značenja pojmova sigurnost i zaštita nego se u radu koriste sinonimno s favoriziranjem pojma sigurnost.

2. Normativni aspekti privatnih sigurnosnih struktura

Područje privatne sigurnosti u Republici Hrvatskoj nije dugovječno i njen razvoj podudaran je s procesom postizanja neovisnosti i ostvarivanja nacionalne države početkom 90-ih, iako su čuvarske službe i zaštitarstvo postojali i u ranijem društveno - ekonomskom modelu. U odnosu na sustav sigurnosti koji kreira i strukturira država i kojem je cilj služenje interesima društva u cjelini, privatnoj sigurnosti i zaštiti cilj je služenje interesima pojedinačne osobe ili organizacije [9]. Sustavno, normativno uređenje privatne sigurnosti i zaštite u Hrvatskoj započeto je Zakonom o zaštiti osoba i imovine iz 1996. godine, koji je 2003. zamijenjen Zakonom o privatnoj zaštiti.[14] Ovim Zakonom uređen je način obavljanja djelatnosti privatne zaštite, propisani su uvjeti za obavljanje privatne zaštite, uvjeti i način rada osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite te je definiran i nadzor njihovog rada.

Ovo normativno određenje djelatnosti privatne zaštite podrazumijeva poslove zaštite osoba i imovine koje ne osigurava država i iznad opsega koji osigurava država, a koji se obavljaju tjelesnom ili tehničkom ili kombiniranom primjenom oba oblika zaštite.

Važno je napomenuti da se ovim Zakonom po prvi puta uređuje i detektivska djelatnost, kao zaseban aspekt privatne sigurnosti.

No, privatna detektivska djelatnost kasnije se uređuje posebnim Zakonom o privatnim detektivima [16], što predstavlja normativnu evoluciju. Ovoj legislativi može se pridružiti i Zakon o zaštiti novčarskih institucija iz 2015. [15], koji uređuje osnovne uvjete, zaštite osoba, odnosno imovine u objektima novčarskih institucija. U kratkom vremenu primjene Zakon je postigao izvrsne sigurnosno - preventivne učinke u smislu značajnog smanjenja (za oko 18 %) kaznenih dijela razbojništva usmjerenih prema ovim gospodarskim subjektima.[10]

Vrlo zanimljiva su normativna rješenja i definicije privatne sigurnosti u novom Nacrtu Zakona o Privatnoj zaštiti koji je Ministarstvo unutarnjih poslova, kao predlagatelj, uputilo u fazu „Savjetovanja“ [12]. U cilju unaprjeđenja, privatna zaštita je zamišljena kao primarno preventivna sigurnosna djelatnost te kao nadogradnja javne sigurnosti koja će omogućiti dodatnu zaštitu od počinjenja kaznenih djela s posljedicom ugroze života i tijela ljudi i imovine. Po svojoj prirodi i važnosti u društvu ne bi je trebalo svrstavati u uslužne djelatnosti.[3]

Naime, značajno različito u odnosu na važeće određenje, posebice u smislu tangiranja javne sigurnosti, ovim Zakonom privatna zaštita definira se kao *sigurnosna gospodarska djelatnost koja se provodi u cilju postizanja prihvatljive razine javne sigurnosti građana i njihove imovine te osiguranja javnog reda i mira* [13]. Pri tom, *djelatnosti s područja sigurnosti obuhvaćaju područja kriminalistike, obrambenih poslova, sigurnosno – obavještajnih i poslova zaštite osoba i imovine, a kvalifikacija s navedenih područja se dokazuje javnom ispravom.* Ovdje nedvojbeno, privatna zaštita još više iskoračuje i približava se svrsi javnih sigurnosnih struktura.

Iz kuta Hrvatskog ceha zaštitara - strukovne zaštitarske komore i krovne udruge zaštitarskih tvrtki i pojedinaca kojima je zaštita primarna djelatnost i područje interesa, regulativa zaštitarske djelatnosti podrazumijeva privatnu zaštitu, vatrogastvo

i zaštitu na radu. Relevantne propise čini oko 78 zakona, pravilnika i ostalih dokumenata.

Zbog legislativne neujednačenosti u članicama i ne postojanja pravne stečevine Europske unije u ovome području, privatna sigurnost jedno je od najmanje normativno harmoniziranih područja Unije. Evoluciju regulacije privatne sigurnosti u EU može se podijeliti u tri faze: *laissez-faire*, centrifugalna i centripetalna era. [1]. Osim pravno uređenog tržišta usluga, na EU razini razvijeni su standardi i dokumenti koji potiču usvajanje standarda i izvan granica, iako EU institucije nisu zadovoljne s postignutim potrebnim minimumom standarda privatne sigurnosti.

Značajnosti europskog zakonodavstva privatne sigurnosti istaknula je Catherine Piana, generalna direktorica CoEES – a na Konferenciji Hrvatskog ceha zaštitara, održanoj ove godine u Zagrebu. Legislativu je kategorizirala u 4 razine, prema kriteriju strogosti ili jačine (*severity*), koja je determinirana preciznom odvojenošću posebnih zakona, nadzorom i odgovornosti, te brojem sati obuke. Španjolska i Belgijaska nova zakonska rješenja ocijenjena su najstrožima i na određeni način preporučena kao model i za druge sustave.[7]

Ključna ideja Španjolskih normativnih rješenja je suradnja i kordiniranost privatnih i javnih sigurnosnih struktura kroz razmjenu informacija s krajnjim pozitivnim učincima na javnu sigurnost. Novost je i poboljšana pravna zaštita privatnih agenata u opasnim situacijama i sličnost prema službenicima javne sigurnosti.

Piana zaključno naglašava da se privatna sigurnost treba širiti prema manje bitnim policijskim poslovima s ciljem zaštite i prevencije.

3. Analiza obilježja privatne sigurnosti i zaštite

Brojna istraživanja u području privatne sigurnosti ukazuju da su glavni razlozi ekspanzije privatne sigurnosti utemeljeni u pojačanoj potražnji za uslugama privatne zaštite na tržištu. Pri tom, glavni dionici koji potražuju sigurnosne usluge mogu se kategorizirati u tri segmenta i to kao individualni potrošači, privatni klijenti – poduzeća i tvrtke, te javna uprava.[4]

U vrlo iscrpnoj analizi tržišta privatne sigurnosti u Njemačkoj, odnosno širem istraživanju u okviru projekta pod nazivom Ekonomski indikatori sigurnosti za mjerenje sigurnosti i industrije privatne sigurnosti u Njemačkoj - Brandenburškog instituta za društvo i sigurnost – *Brandenburgisches Institut für Gesellschaft und Sicherheit (BIGS)*, i Njemačkog instituta za ekonomska istraživanja – *Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung Berlin (DIW)* [2], analiziraju se i različite definicije tržišta privatne sigurnosti. Ističe se kako postoji relativno malo suglasje o tome što je tržište privatne sigurnosti, ali komparirajući definicije RAND korporacije, Europske organizacije za sigurnost i suradnju – OESS i drugih može se zaključiti da industrija privatne sigurnosti obuhvaća široki spektar privatnih organizacija i pojedinaca koji se nabi svim oblicima usluga sigurnosti od istraga, tjelesne i tehničke zaštite, ophodnji, do pratnje vrijednosnih pošiljaka i zaštite vitalne infrastrukture. Važno je istaknuti OESS prihvaćeno značenje industrije sigurnosti koje razumijeva obranu,

protuobavještajno djelovanje, policijske snage, snage privatne sigurnosti kao i tehnološke aspekte sigurnosti.[2]

BIGS definicija industrije privatne sigurnosti naglašava široko razumijevanje sigurnosti kao *ukupnosti svih proizvoda i usluga u funkciji zaštite od ljudskih i prirodno izazvanih prijetnji i rizika*. Pri tom, tržište sigurnosti na strani potražnje, kao konzumente zaštite, uključuje državne aktere, privatna poduzeća i građane dok na strani ponude sva privatna poduzeća koja nude proizvode i usluge, a koja se mogu strukturirati kroz 5 segmenata i to kao kompanije za: fizičku zaštitu, tehnologiju, klasična obrambena industrija, kibernetička sigurnost te obrazovanje i akademske institucije.

Specifičnom metodologijom, tijekom 2012. godine, provedeno je istraživanja na uzorku od 10906 Njemačkih korporacija na tržištu sigurnosti, od koji je 609 intervjuirano. Rezultati pokazuju da oko 77% (553/696) svoje proizvode i usluge nudi u području zaštite vitalne infrastrukture dok se samo oko 14% (96/696) odnosi na upravljanje krizama i katastrofama, a oko 56% (389/696) se bavi zaštitom protiv kriminaliteta i terorizma.

Prema istraživanju, tržište industrije privatne sigurnosti strukturirano je kroz tri glavne cjeline i to IT sigurnosti (najzastupljenije softverske usluge), sigurnosni proizvodi i tehnologije (od specijalnog prijevoza do najzastupljenijih sustava elektronskog nadzora pristupa) te sigurnosne usluge (najzastupljeniji je sigurnosni konzalting, manje zaštita objekata, osobne sigurnost i privatne istrage).[2]

Prema nekim recentnim istraživanjima, analizama i procjenama [8], privatna sigurnost, u 40 država u Svijetu, uključujući SAD, Kinu, Kanadu, Australiju i Veliku Britaniju, uključuje više zaposlenih djelatnika privatne sigurnosti nego što te države imaju policijskih službenika. To istovremeno znači da i više od polovice svjetske populacije živi u sustavima gdje javna - državna sigurnost nije u ravnoteži s privatnom.

Konfederacija Europskih sigurnosnih službi (*Confederation of European Security Services – CoESS*, kao krovna europska zaštitarska organizacija, u komparativnoj analizi stanja u 2015. godini [11], strukturira činjenice za 34 zemlje prema broju kompanija, tržišnom udjelu, zaposlenima i prihodima.

Ovi sustavi ukupno imaju 44811 privatnih sigurnosnih kompanija s oko 1943047 zaposlenih djelatnika, s godišnjim prometom većim od 40 milijardi eura.

Vrlo znakoviti pokazatelji su broja kompanija, pr. u Češkoj koja ima 6777 i to je najbrojniji sustav u usporedbi s Hrvatskom koja ih ima 356 ili Njemačkom koja broji 5500. Posebnost predstavljaju činjenice o tržišnom udjelu gdje se ističu Luxemburg, Belgija i Estonija s 90 i više postotnim udjelom top - 5 kompanija.

Analiza zaposlenih, aktivnih, licenciranih djelatnika indicira kako najveći broj sati obuke, višestruko veći od drugih koji su oko ili ispod 100 sati, ima Nizozemski sustav s 650, odnosno Rumunjski s 360 sati obuke. Hrvatski sustav obuke zaštitara predviđa 100 sati. Najkraću obuku predviđa Švicarska s ekstremnih 20 sati, Ujedinjeno Kraljevstvo s 28, Bugarska i Njemačka s 40 sati, te Italija s 48 sati obuke.

Zanimljiva je i spolna struktura djelatnika gdje u većini sustava strukturu čine muškarci s više od 80 %, a posebnost je Portugal s 94%, UK s 91%, Bugarska s 92% ili Italija s 90%. Hrvatska je na razini 88% muške zaštitarske populacije. Najviše žena zapošljavaju Estonske kompanije s 34% ili Finske s 27% udjelom.

Korisnici usluga analiziranih sustava promatrani su kao privatni ili javni klijenti. Pri tom, samo 13 država je iskazalo ove podatke. Španjolska, Belgija i Portugal su iznad 80% udjela privatnih klijenata. Najviše javnih klijenata pokriva Bugarska s 55%, te Grčka, i, indikativno, Hrvatska s ravnomjernim udjelom od 50% jednih i drugih korisnika.

Promatrajući omjere privatnih i policijskih službenika, u odabranim državama, prikazano u tablici 1, ističu se suprotne neravnoteže. Velika Britanija svjedoči razvijenost privatne sigurnosti do razine dvostruko većeg broja privatnih od policijskih službenika dok je u Italiji izražena suprotnost gdje je udio službenika privatne sigurnosti tek oko 17% od broja policajaca. Francuska, Njemačka i Španjolska imaju sličan omjer s udjelom oko 70% privatnih u odnosu na policijske službenike. U Republici Hrvatskoj svjedočimo dvostrukom kriteriju pa tako i značajno različitom omjeru. Aktivni službenici privatne sigurnosti u odnosu na policijske službenike su na razini 0,83, no, ukupan broj licenciranih djelatnika je za 50% veći od broja policijskih službenika.

Država	Stanovništvo	Broj policijskih službenika	Broj službenika privatne sigurnosti	Broj policijskih službenika na 100.000	Broj službenika privatne sigurnosti na 100.000	Privatni/Policija
HRVATSKA	4.240.317	20.562	32.295/17.059	485	761/402	1.57/0.83
FRANCUSKA	65.856.609	203.982	147.000	309.7	223.2	0.72
NJEMAČKA	80.780.000	243.982	168.000	302.0	208.0	0.69
ITALIJA	60.782.668	276.750	47.858	455.3	78.7	0.17
ŠPANJOLSKA	46.507.760	249.907	188.000	537.3	404.2	0.75
VELIKA BRITANIJA	64.308.261	160.566	339.440	249.7	527.8	2.11

Tablica 1. Omjer privatnih i policijskih službenika u RH i odabranim državama. Izvor: CoESS, za Hrvatsku dodatno Ministarstvo unutarnjih poslova.

3.1. Struktura privatne sigurnosti u RH

Sustav privatne sigurnosti i zaštite u Republici Hrvatskoj promatramo kroz dva segmenta i to kao *privatnu zaštitu* i *privatne detektive*.

Prema podacima i analizi nadležne Inspekcije Ministarstva unutarnjih poslova, u Hrvatskoj aktivno djeluje ukupno 258 trgovačkih društava privatne zaštite i 1 udruga (Zaštita pretorijanska Garda iz Daruvara). Od toga 141 tvrtka je registrirana za područje tehničke zaštite, 38 za područje tjelesne zaštite i 80 je registrirano s dvojnomo tjelesno/tehničkom namjenom.

Međutim, nadležno tijelo, od 1996. godine i početka primjene Zakona o zaštiti osoba i imovine, izdalo je ukupno 392 odobrenja što znači da 133 tvrtke nisu aktivne nego su u pasivi.

U području tehničke zaštite aktivno djeluje 100 obrta, dok je do sada sveukupno izdano 147 odobrenja što znači da je 47 obrta u pasivi ili ugašeno.

U segmentu unutarnjih čuvarskih službi aktivno je njih 149, a do sada je ukupno izdano 346 rješenja o početku rada, odnosno odobrenja što znači da je 197 neaktivno ili u pasivi, a što može indicirati smanjenu aktivnosti ovih proizvodnih subjekata, odnosno negativan gospodarski trend.

Kretanje broja zaštitara, čuvara i zaštitara tehničara, za razdoblje od 2009. do 2016. godine s ukupno 35917 osoba u 2016. godini, ukazuje na relativnu postojanost strukture zaposlenih s laganim porastom. Broj aktivnih zaštitara kroz ovo razdoblje kreće se od 13317 do 14334, čuvara od 1255 do 1537 i zaštitara tehničara od 898 do 1146. Pri tom, pasivna struktura čuvara i zaštitara tehničara sugerira značajniji porast što može ukazivati na njihovu smanjenu potražnju, odnosno smanjenu aktivnosti proizvodnih poduzeća koje ih zapošljavaju.

U strukturi *privatnih detektiva* posluje 17 trgovačkih društava s 30 aktivnih detektiva, te 6 obrta s 6 detektiva. Počevši s primjenom istog Zakona kao u zaštitarskoj djelatnosti, od 1996. godine ukupno je izdano 21 odobrenje za trgovačka društva od kojih je 4 u pasivi i 20 za obrte od kojih je 14 u pasivi.

Ukupan broj osoba sa dopuštenjima za obavljanje detektivskih poslova je 139, od čega je aktivno njih 38.

Ovdje analizirani statistički pokazatelji su dovoljno precizni i pouzdani, no, za dublju interpretaciju odnosa privatnih i javnih sigurnosnih struktura, posebice za razumijevanje utjecaja na stanje javne sigurnosti, nužno je prikupljanje dodatnih, kvalitativnih podataka.

4. Zaključak

Najranija upozorenja o dekonstrukciji državnog monopola sigurnost i zabrinutosti zbog ekspanzije privatnih struktura sigurnosti čini se, nisu obistinjena. Potražnja za sigurnošću, s jedne, i ponuda, s druge strane, kreiraju sigurnosni tržišni ambijent. Prema istraživanju tržišta privatne sigurnosti u Njemačkoj, sektor proizvodnje i graditeljstva najveći je krajnji korisnik privatne sigurnosti. Evolucija privatne sigurnosti može se očekivati u manje bitnim policijskim poslovima ali s krajnjom

namjerom ostvarivanja boljih učinaka u prostoru javne sigurnosti. Sugerira se strateški pomak prema kooperativnosti, koordinaciji i boljoj razmjeni informacija između javnih i privatnih sigurnosnih struktura, a tom cilju podređuju se i nova legislativna rješenja. Hrvatska industrija sigurnosti prati EU trendove, no, zamjetno je kako relativno veliki broj licenciranih djelatnika posljednjih godina nije u aktivnom nego u tzv. statusu pasive. Odnos privatnih i javnih (policijskih) službenika sigurnosti nije pouzdano utvrđen i oscilira, ovisno o državi.

Dvostruko veći broj službenika privatne sigurnosti od policijskih službenika indikativan je za Veliku Britaniju dok je u Italiji gotovo 5 policijskih na jednog službenika privatne sigurnosti. U Hrvatskoj se odnos aktivnih službenika privatne sigurnosti približava omjeru 1:1, no, ukupan broj licenciranih službenika je za polovicu veći od policajaca. Hrvatsko tržište privatne sigurnosti, temeljem dostupnih podataka i bez posebnog istraživanja, nije moguće detaljnije analizirati i pouzdanije procjenjivati.

5. Literatura

- [1] Button, M. & Stiernstedt, P. (2016). Comparing private security regulation in the European Union, Dostupno na: https://researchportal.port.ac.uk/portal/files/3683340/20016_Button_Stiernstedt_Comparing_private_security_regulation_in_the_European_Union_For_upload.pdf. Pristup: 10-04-2018.
- [2] Gummer, S. C. & Stuchtey, T. H. (2014). „*Civil Security and the private Security Industry in Germany*”, Dostupno na: <https://www.bigspotsdam.org/images/Policy%20Paper/PP%20No.%204%20Security%20Industry%20in%20Germany%20onscreen%20version%20.pdf>, Pristup: 10-04-2018.
- [3] Krajčak, I. (2014). Uloga privatne zaštite u urbanoj sigurnosti, Dostupno na: <http://zbornici.fkn.unsa.ba/index.php/zbornik/article/download/8/8>, Pristup: 10-04-2018.
- [4] Martí Sempere, C. (2010). The European Security Industry: A Research Agenda, Dostupno na: <https://core.ac.uk/download/pdf/6518195.pdf>, Pristup: 10-04-2018.
- [5] Mikac, R. (2013). *Suvremena sigurnost i privatne sigurnosne kompanije: Privatizacija sigurnosti i posljedice*, Naklada Jesenski i Turk, 978-953-222-424-5, Zagreb.
- [6] Nitschke, P. (2002). Monopol sile u defenzivi: o promjeni državnosti na području unutarnje sigurnosti, *Politička misao*, Vol. 39, 2, (84-91), 0032-3241.
- [7] Piana, C. (2018). Private Security Legislation across the EU, dostupno na: http://hcz.hr/nova/wp-content/uploads/2018/04/2-COESS_CATHERINE_PIANA.pdf, Pristup: 10-04-2018.
- [8] Provost, C. (2017). The industry of inequality: why the world is obsessed with private security, Dostupno na: <https://www.theguardian.com/inequality/2017/may/12/industry-of-inequality-why-world-is-obsessed-with-private-security>, Pristup: 10-04-2018.

- [9] Veić, P. & Nađ, I. (2005). *Zakon o privatnoj zaštiti s komentarom*, Naklada Žagar, 9537261069 9789537261061, Rijeka.
- [10] Šegedin, S. (2017). *Primjena zakona o zaštiti novčarskih institucija*, Dostupno na:
http://hcz.hr/nova/wp-content/uploads/2017/04/6-SANDRO_SEGEDIN_2017.pdf,
Pristup: 10-04-2018.
- [11] CoESS, (2017). CoESS' study on 'Private Security in Europe – CoESS Facts & Figures' provides a comprehensive overview of the European private security services industry, ff-2015-private-security-services-in-europe-coess-facts-and-figures.pdf. Dostupno na: <http://www.coess.org/newsroom.php?page=facts-and-figures>. Pristup: 10-04-2018.
- [12] Ministarstvo unutarnjih poslova RH, (2014). "Informacija", Broj: 511-01-152-86736/3-2014.
- [13] Nacrt prijedloga Zakona o privatnoj zaštiti. Dostupno na:
https://www.mup.hr/UserDocsImages/SAVJETOVANJE/procjena_ucinaka/2014/zakon%20o%20privatnoj%20zastiti/Zakon%20o%20privatnoj%20zastiti%20s%20obrazlozenjem.pdf. Pristup: 10-04-2018.
- [14] Zakon o privatnoj zaštiti (Narodne novine, broj: 68/03,31/10 i 139/10).
- [15] Zakon o zaštiti novčarskih institucija (Narodne novine, broj: 56/15).
- [16] Zakon o privatnim detektivima (Narodne novine, broj: 24/09).

